

בשר, ולהקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר על המזבח, והיינו אימורים בשיעור כזית מהם, חוץ למקומו הראוי להקטרה או לאכילה, הרי הקרבן פסול ואין בו חיוב כרת על אכילתו.

ואם חישב לאכול או להקטיר חוץ לזמנו הראוי לאכילה או להקטרה, הרי זה פיגול, וחייבין עליו כרת באכילתו אפילו אם אכלו תוך זמנו. ובלבד שיקריב את הדם שהוא המתיר את הקרבן להקטרה ולאכילה כמצוותו כאילו היה קרבן כשר. אבל אם חישב בעבודות הדם עוד מחשבת פסול אחרת מלבד מחשבת חוץ לזמנו יצא הקרבן מידי פיגול והוא פסול בלבד, שמחשבת פסול מוציאה מידי פיגול.

ומבאר המשנה: כיצד קרב המתיר כמצוותו?

שחט בשתיקה ללא שום מחשבת פסול, ואחר כך קבל, והלך, וזרק במחשבת חוץ לזמנו,

ומדברי השיטה מקובצת משמע, שתמורה צריכה להיקבע דיבור דווקא ולכן נחשבת לאו שיש בו מעשה, אולם אמר הגר"ח בשם אחד שאמר שלושה חילוקים בין תמורה לפיגול: א. בתמורה יש חלות קדושה בבהמה ולכן נחשב מעשה, ומה שאין כן בפיגול, שאינו אלא חלות פסול וזה אינו נחשב מעשה.

ב. בתמורה, דיבורו של הממיר הוא הקובע את החלות תמורה, ולכן נחשב מעשה. מה שאין כן בפיגול, שלא המחשבה קובעת את הפסול, אלא שאם חישב מחשבת פסול אמרה תורה שהקרבן פסול.

ג. בתמורה, האיסור הוא על עצם מה שמחיל תמורה בבהמה, ולכן הלאו עצמו נחשב שיש בו מעשה. מה שאין כן בפיגול, שאין האיסור על מה שנפסל הקרבן אלא על המחשבה, ולכן לא נחשב לאו שיש בו מעשה, כי לא הפסול הוא עבירת הלאו אלא המחשבה היא העבירה.

והאור שמח [הלכות פסולי המוקדשין פרק י"ח הלכה ג'] תירץ, כיון שמחשבת פיגול מועילה רק קודם שהוכשר הקרבן על ידי זריקת הדם, ואם יחשב אחר כך לא יפסל, נמצא שבמחשבתו אינו פועל מעשה בקרבן על ידי שנפסל, אלא רק מונע את הכשרו על ידי הזריקה.

14. הקשה הקרן אורה, הרי לקמן מבואר כי רבי יהודה סובר שאיסור זביחה במחשבה נלמד מן הפסוק "לא תזבח לה' אלהיך שור ושה", כל דבר רע, ואם כן מדוע נחשב לאו שאין בו מעשה? והרי זביחה זו יש בה מעשה? ותירץ, כיון שמעשה הזביחה מצד עצמו מצוה הוא, ורק המחשבה היא האיסור, נחשב לאו שאין בו מעשה.

אולם, הרמב"ן בספר המצוות [הוספות על ל"ח, ל"ח ד'] כתב, שהשוחט במחשבת חוץ למקומו חוץ לזמנו עובר בלא תעשה של "לא תזבח כל דבר רע", והביא תוספתא במכות שלוקים על לאו זה. ואמר הגרי"ז, שהחילוק בין זה ללאו של

[ויקרא ז'] "לא יחשב", ומשמעו⁽¹²⁾ אזהרה לכהן שלא יחשוב מחשבת פסול.

אמר ליה רב אשי לרב מרי, וכי איך אפשר לומר שהמחשב מחשבת פסול ילקה? והרי מחשבת פסול לאו שאין בו מעשה הוא, וכל לאו שאין בו מעשה, אין לוקין עליו!⁽¹³⁾

ומתרגמין: אמר ליה רב מרי לרב אשי: מה שאמר רבי ינאי שהמחשב לוקה, לשיטת רבי יהודה היא, דאמר, לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.⁽¹⁴⁾

מתניתין

זה הכלל, כל השוחט, והמקבל את הדם, והמהלך עם הדם למזבח, והזורק את הדם על המזבח במחשבה לאכול מהזבח דבר שדרכו לאכול והיינו

במקום שעדיין לא הפריש כלל, לא שייך כלל שיהיה ב"לא ירצה", ואם כן יש לומר שדרשת "ולא באשתך חטא" היינו במקום שלא הפריש כלל את הקרבן לאחר שנדר, ואין ראייה מזה על מקום שהפריש ולא הביא.

12. כתב השיטה מקובצת [אות י"ד], ש"לא יחשב" יש לקרוא בו בפת"ח תחת ה"ד", ובש"א תחת החי"ת, ובחול"ם תחת השי"ן.

13. הקשה הקרן אורה, מדוע לא נאמר שמעשה השחיטה או שאר העבודות שעשאן במחשבת פסול יחשב לאו שיש בו מעשה, שהרי זוהירה תורה שלא לעבוד במחשבה פסולה? ותירץ, שאין אזהרה על העבודה שלא תיעשה במחשבת פסול, אלא זוהירה תורה על המחשבה שלא יחשב מחשבת פסול [בשעת עבודה], וכיון שהאזהרה היא על המחשבה הרי זה לאו שאין בו מעשה.

ובשיטה מקובצת בבא מציעא [מג ב ד"ה וז"ל תוס' שאנץ], הקשה, אם נאמר שפיגול צריך להיעשות על ידי דיבור ולא די לו במחשבה בלבד, הרי שהוא נחשב לאו שיש בו מעשה, כיון שעל ידי דיבורו נעשה מעשה. והוכיח כן מדברי הגמרא בתמורה [ג ב], שהממיר בהמת חולין בבהמת הקדש אין זה לאו שאין בו מעשה כיון שעל ידי דיבורו עשה את בהמת החולין להקדש. ובמנחת חינוך העמיד קושיא זו על דברי הרמב"ם [הלכות איסורי מזבח פרק א' הלכה ב'] שכתב המקדיש בעל מום למזבח לוקה, וביארו החינוך [סוף מצוה רפ"ה] והמשנה למלך, שלא נחשב לאו שאין בו מעשה, כיון שעל ידי דיבורו נעשה מעשה בזה שעבר מחולין להקדש, וכמו בממיר, שנעשה מעשה על ידי דיבורו. ואם כן, מדוע פיגול לא נחשב לאו שיש בו מעשה, והרי נפסל הקרבן על ידי דיבורו? ומכאן זה הוכיח השיטה מקובצת, שאין הפיגול צריך להיקבע דיבור אלא די במחשבה בלבד, וכן תירץ המנחת חינוך.